

Anne Lisbeth

Anne Lisbeth var som Melk og Blod, ung og fornøiet, deilig at see paa, Tænderne skinnede saa hvide, Øinene saa klare; Foden var let i Dandsen og Sindet endnu mere let! hvad kom der ud af det? - "Den lede Unge!" - ja, deilig var han ikke! han blev sat ud til Grøftegraverens Kone, Anne Lisbeth kom paa det grevelige Slot, sad i stadselig Stue med Klæder af Silke og Fløiel; ikke en Vind turde blæse paa hende, Ingen sigte hende et haardt Ord, for det havde hun Skade af og det turde hun ikke taale. Hun ammede det grevelige Barn, det var fiint som en Prinds, deiligt som en Engel, hvor elskede hun dette Barn; hendes eget, ja det var i Grøftegraverens Huus, hvor ikke Gryden kogte over, men Munden kogte over, og oftest var der Ingen hjemme, Drengen græd, men hvad Ingen hører det Ingen rører, han græd sig isøvn og i Søvnen føler man ikke til Sult og Tørst, Søvnen er saadan en god Opfindelse; i Aaringer - ja, som Tiden gaer, skyder Ukrud op, siger man, Anne Lisbeths Dreng skød op, og dog var han sat i Væxten, sagde de; men heelt var han voxet ind i Familien her, de havde faaet Penge derfor, Anne Lisbeth var ham aldeles qvit, hun var Kjøbstadmadame, havde det luunt og godt inde og Hat paa, gik hun ud, men hun gik aldrig til Grøftegraverens, det var saa langt fra Staden og hun havde der heller ikke Noget at gjøre, Drengen var deres og tære sin Kost kunde han, sagde de, Gavn for Føden skulde han gjøre, og saa passede han Mads Jensens røde Ko, han kunde nok røgte og tage sig Noget for.

Lænkehunden paa Herregaardens Blegdam sidder i Solskinet stolt oven paa sit Huus og gjør af hver, der kommer forbi, i Regnveiret kryber den indenfor, ligger tørt og luunt. Anne Lisbeths Dreng sad paa Grøften i Solskin, snittede paa en Tøirepæl, i Foraaret vidste han tre Jordbærplanter i Blomster, de vilde nok sætte Bær, det var hans gladeste Tanke, men der kom ingen Bær. Han sad i Regn og Rusk, blev vaad til Skindet, den skarpe Vind tørrede siden Tøiet paa Kroppen; kom han til Gaarden blev han puffet og stødt, han var led og grim, sagde Piger og Karle, det var han vandt til - aldrig elsket!

Hvordan gik det Anne Lisbeths Dreng? Hvorledes skulde det gaee ham? det var hans Lod: "aldrig elsket."

Fra Landjorden blev han kastet overbord, gik tilsøes

paa en ussel Skude, sad ved Roret, mens Skipperen drak; skiden og led var han, forfrossen og graadig, man skulde troe, at han aldrig havde været mæt og det havde han heller ikke.

Det var seent paa Aaret, raat, vaadt, blæsende Veir, Vinden skar koldt gennem de tykke Klæder, især til Søes, og der gik for eet Seil en ussel Skude med kun to Mand ombord, ja kun een og en halv kan man ogsaa sige, det var Skipperen og hans Dreng. Tusmørke havde det været den hele Dag, nu blev det sortere, det var en bidende Kulde. Skipperen tog sig en Dram det kunde varme indvendig! Flasken var fremme og Glasset med, det var heelt for oven, men Foden knækket af, og havde istedetfor den en tilsnittet blaamalet Træklods at staae paa. - En Dram gjorde godt, to gjorde bedre, meente Skipperen. Drengen sad ved Roret, det, han holdt paa med sine haarde, tjærede Hænder, grim var han, Haaret stridt, forkuet og forkrympet var han, det var Grøftegraverens Dreng, i Kirkebogen hed han Anne Lisbeths.

Vinden skar paa sin Viis, Skuden paa sin! Seilet bovnede, Vinden havde fat, der var flyvende Fart - raat, vaadt rundt omkring, men mere endnu kunde der komme - Stop! - hvad var det! hvad stødte, hvad sprang, hvad greb i Skuden? den dreiede sig om! kom der et Skybrud, løftede sig en Braadsø? - Drengen ved Roret skreg høit: "I Jesu Navn!" Skuden var stødt paa en mægtig Steen i Havbunden og sank som en gammel Sko i Gadekjæret; sank med Mand og Muus som man siger; og der var Muus, men kun halvanden Mand: Skipperen og Grøftegraverens Dreng. Ingen saae det, uden de skrigende Maager og Fiskene dernede, ja og de saae det ikke endda saa rigtigt, thi de fore forskrækkede tilside, da Vandet buldrede ind i Skuden, der sank; knap en Favn under Vandet stod den; gjemte vare de to; gjemte, glemte! kun Glasset med den blaamalede Træklods til Fod sank ikke, Træklodsen holdt det oppe; Glasset drev for at knækkes over og skylles op paa Stranden, - hvor og naar? ja det var jo ikke noget videre! nu havde det tjent ud og det havde været elsket; det havde ikke Anne Lisbeths Dreng! dog i Himmeriges Rige vil ingen Sjæl kunde sige meer: "aldrig elsket!"

*

Anne Lisbeth var i Kjøbstaden og det allerede i mange

Aar, blev kaldt Madam og kneisede især op, naar hun talte om gamle Minder, den grevelige Tid, da hun kjørte i Karreet og kunde talte med Grevinder og Baronesser. Hendes søde Grevebarn var den yndigste Guds Engel, den kjærligste Sjæl, han havde holdt af hende og hun havde holdt af ham. De havde kysset hinanden og klappet hinanden, han var hendes Glæde, hendes halve Liv. Nu var han stor, var fjorten Aar, havde Lærdom og Deilighed; hun havde ikke seet ham siden hun bar ham paa sine Arme; ikke havde hun i mange Aaringer været paa det grevelige Slot, det var en heel Reise derhen.

"Jeg maa tage det overtvært engang!" sagde Anne Lisbeth, "jeg maa til min Herlighed, til mit søde Grevebarn! ja, han længes vist ogsaa efter mig, tænker paa mig, holder af mig, som da han hang med sine Engle-Arme om min Hals og sagde: "An-Lis!" det var ligesom en Violin! ja jeg maa tage det overtvært og see ham igjen!"

Hun kjørte med Kalvevogn, hun gik paa sin Fod, hun kom til det grevelige Slot, det var stort og skinnende som altid før, Haven som før derudenfra, men Folkene i Huset vare alle Fremmede, ikke Een af dem kjendte Noget til Anne Lisbeth, de vidste ikke hvad hun havde betydet her engang, det vilde nok Grevinden sige dem, ogsaa hendes egen Dreng! hvor længtes hun efter ham.

Nu var Anne Lisbeth her; længe maatte hun vente og Ventetid er lang! Før Herskabet gik til Bords blev hun kaldt ind til Greveinden, og meget godt tiltalt. Sin søde Dreng skulde hun see efter Bordet, saa blev hun kaldt ind igjen!

Hvor var han bleven stor, lang og tynd, men de yndige Øine havde han og den Engle-Mund! han saae paa hende, men han sagde ikke et Ord. Han kjendte hende vist ikke. Han vendte sig om, vilde gaae igjen, men da tog hun hans Haand, trykkede den op til sin Mund! "Naa, det er godt!" sagde han, og saa gik han ud af Stuen, han, hendes Kjærligheds Tanke, han, som hun havde elsket og elskede høiest, han, hendes jordiske Stolthed.

Anne Lisbeth gik udenfor Slottet paa den aabne Landevei, hun var saa trist; han havde været saa fremmed imod hende, ikke havt Tanke for hende, ikke Ord, han, som hun engang ved Nat og Dag havde baaret, og altid bar i Tanken.

Der fløi en stor sort Ravn ned paa Veien foran hende, skreg, skreg igjen, "Eia!" sagde hun, "hvad er Du for en Ulykkensfugl!"

Hun kom forbi Grøftegraverens Huus, der stod Konen

i Døren og saa talte de sammen.

"Du er vel ved Magt!" sagde Grøftegraverens Kone, "Du er tyk og fed! Dig gaaer det godt!"

"Saamænd!" sagde Anne Lisbeth.

"Fartøiet med dem er da forgaaet!" sagde Grøftegraverens Kone. "Lars Skipper og Drengen ere druknede begge To. Nu har de Ende paa det. Jeg havde dog troet, at Drengen engang skulde kunne have hjulpet mig med en Skilling, Dig kostede han nu ikke meer, Anne Lisbeth!"

"Ere de druknede!" sagde Anne Lisbeth, og saa talte de ikke mere om den Ting. Anne Lisbeth var saa bedrøvet, fordi hendes Grevebarn ikke gad tale til hende, hun, som elskede ham og havde taget den lange Vei for at komme her, det havde ogsaa kostet Penge, Fornøielsen, hun havde faaet, var ikke stor, men det sagde hun her ikke et Ord om, hun vilde ikke lette sit Sind ved at tale om det til Grøftegraverens Kone, hun kunde jo troe, at hun ikke meer var anseet hos Grevens. Da skreg igjen Ravnene hen over hende.

"Det sorte Spectakel," sagde Anne Lisbeth, "gjør mig nok forskrækket i Dag!"

Hun havde bragt med kaffebønner og Cichorie, det vilde være en Velgjerning mod Grøftegraverens Kone at give hende det til at lave en Skaal Kaffe, Anne Lisbeth kunde faae sig en kop med, og Grøftegraverens Kone gik hen at koge den, og Anne Lisbeth satte sig paa en Stol og der faldt hun i Søvn; da drømte hun om Den, hun aldrig før havde drømt om, det var underligt nok: hun drømte om sit eget Barn, der her i Huset havde sultet og skraalet, drevet for Lud og koldt Vand, og nu laae i det dybe Hav, Vor Herre vidste hvor. hun drømte, at hun sad hvor hun sad, og at Grøftegraverens Kone var ude at lave kaffe, hun kunde lugte Bønnerne, og der stod i Døren saadan en deilig Een, han var ligesaa kjøn som Grevebarnet, og den Lille sagde:

"Nu forgaaer Verden! hold Dig fast ved mig, for Du er dog min Moder! Du har en Engel i Himmeriges Rige! hold fast ved mig!"

Og saa greb han efter hende, men der lød saadan et Rabalder, det var nok Verden der gik fra hinanden, og Englen løftede sig og holdt hende fast i hendes Særkærme, saa fast, syntes hun, at hun lettedes fra Jorden, men der hang sig Noget saa tungt ved hendes Been, det laae hen over hendes Ryg, det var ligesom om hundrede Qvinder klyngede sig fast, og de sagde:

"Skal Du frelses, maae vi ogsaa! hæng paa! hæng paa!" og saa hang de Allesammen paa; det var for Meget, "Ritsch-ratsch!" sagde det, Ærmet flængedes og Anne Lisbeth faldt forfærdeligt, saa at hun vaagnede ved det - og var lige ved at styrte om med Stolen, hun sad paa, hun var saa fortumlet i Hovedet, at hun slet ikke kunde huske hvad hun havde drømt, men noget Ilde havde det været.

Saa blev Kaffen drukken, saa blev der talt, og saa gik Anne Lisbeth til den nærmeste By, hvor hun skulde træffe Fragtmanden og endnu denne Aften og Nat kjøre med ham til sit Hjemsted; men da hun kom til Fragtmanden, sagde han, at de ikke kunde komme afsted før den næste Dags Aften, hun tænkte da over, hvad det vilde koste hende at blive, tænkte over Veilængden og betænkte, at gik hun langs Stranden og ikke af Kjøreveien, da var det næsten to Miil kortere; det var jo høit Veir og nok Fuldmaane, og saa vilde Anne Lisbeth gaae, næste Dag kunde hun være hjemme

Solen var nede, Aftenklokkerne klang endnu, - nei, det var ikke Klokkerne, det var Peder Oxes Frøer, der koaxede i Kærene. Nu taug de, Alt var stille, ikke en Fugl hørte man, hver af dem var til Ro, og Uglen var nok ikke hjemme; lydløst var der ved Skov og Strand, hvor hun gik, hun hørte sine egne Fodtrin i Sandet, Havet havde ikke Skvulpen, Alt derude i det dybe Vand var lydløst; stumme vare de Alle dernede, de Levende og de Døde.

Anne Lisbeth gik og tænkte ikke paa nogen Ting, som man siger, hun var borte fra sine Tanker, men Tankerne vare ikke borte fra hende, de ere aldrig borte fra os, de ligge bare i en Døs, baade de levendegjorte Tanker, der havde lagt sig, og de, som endnu ikke have rørt sig. Men Tankerne kommer nok frem, de kunne røre sig i Hjertet, røre sig i vort Hoved eller falde ned over os!

"God Gjerning har sin Velsignelsens Frugt!" staaer der skrevet; "i Synden er Død!" staaer der ogsaa skrevet! Meget staaer skrevet, Meget er sagt, man veed det ikke, man husker ikke, saadan gik det Anne Lisbeth; men det kan gaae op for Een, det kan komme!

Alle Laster, alle Dyder ligge i vort Hjerte! i dit, i mit! de ligge som smaa ikke synlige Korn; saa kommer der udenfra en Solstraale, en ond Haands Berørelse, Du dreier om Hjørnet, til Høire eller Venstre, ja, det kan afgjøre det, og det lille Frøkorn rystes, det svulmer

derved, det sprænges, og gyder sine Safer i alt dit Blod og saa er Du paa Farten. Det er ængstende Tanker; dem har man ikke naar man gaaer i en Døs, men de ere i Røre: Anne Lisbeth gik i en Døs, Tankerne vare i Røre! Fra Kyndelmisse til Kyndelmisse har Hjertet Meget paa sit Regnebræt, det har Aars Regnskab, Meget er glemt, Synd i Ord og Tanker mod Gud, vor Næste og mod vor egen Samvittighed; vi tænke ikke derover, det gjorde heller ikke Anne Lisbeth, hun havde intet Ondt gjort mod Lands Lov og Ret, hun var meget godt anseet, skikkelig og hæderlig, vidste hun. Og som hun nu gik ved Stranden, - hvad var det der laae? Hun standsede; hvad var der skyllet op? en gammel Mandshat laae der. Hvor mon den var gaaet overbord. Hun gik nærmere, blev staaende og saae paa den, - eia! hvad laae der! hun blev ganske forskrækket; men der var ikke Noget at blive forskrækket over, det var Tang og Siv, der laae snoet hen over en stor aflang Steen, det saae ud som et heelt Menneske, det var kun Siv og Tang, men forskrækket blev hun og idet hun gik videre, kom hende i Tanke saa Meget, hun havde hørt som Barn, al den Overtro om "Strandvarslet," Spøgelset af den Ubegravne, der laae skyllet op paa den øde Strandbred. "Strandvaskeren": den døde Krop, den gjorde Intet, men dens Spøgelse, Strandvarslet fulgte den eensomme Vandrer, hang sig fast og forlangte at bæres til Kirkegaarden, for at begraves i christen Jord. "Hæng paa! hæng paa!" sagde det; og som Anne Lisbeth gjentog for sig selv disse Ord, gik med Eet op for hende hele hendes Drøm, saa lyslevende, hvorledes Mødrene havde klyget sig til hende med dette Udraab: "hæng paa! hæng paa!" hvorledes Verden sank, hendes Særkeærme revnede og hun faldt fra sit Barn, der i Dommens Stund vilde have holdt hende oppe. Hendes Barn, hendes eget kjødelige Barn, det, hun aldrig havde elsket, ja, ikke engang tænkt paa, dette Barn var nu paa Havsens Bund, det kunde som Strandvarsel komme og raabe: "hæng paa! hæng paa! bring mig i christen Jord!" og idet hun tænkte det, prikkede Angesten hende i Hælene, saa at hun gik raskere; Frygten kom som en kold klam Haand og lagde sig i hendes Hjertekule, saa hun var lige ved at faae ondt, og i det hun nu saae ud over Havet, blev der tykkere og tættere; en tung Taage skød sig frem, lagde sig om Busk og Træer, de fik et underligt Udseende derved. Hun vendte sig for at see efter Maanen, der stod bagved hende, den var som en bleg Skive uden Straaler, det var som Noget havde lagt sig tungt paa alle hendes Lemmer: hæng paa! hæng paa!

tænkte hun, og da hun igjen vendte sig om og saae paa Maanen, syntes hun, at dens hvide Ansigt var lige tæt ved hende, og Taagen hang som et Lin ned over hendes Skuldre: "hæng paa! bring mig i christen Jord!" vilde hun høre og hørte ogsaa en Lyd, saa huul, saa sær, den kom ikke fra Frøerne i Kæret, ikke fra Ravne eller Krager, for dem saae hun jo ikke, "begrav mig! begrav mig!" klang det lydeligt! ja, det var Strandvarslet af hendes Barn, der laae paa Havsens Bund, det fik ikke Fred før det blev baaret til Kirkegaarden og Graven gravet i christen Jord. Derhen vilde hun gaae, der vilde hun grave, hun gik i den Retning hvor Kirken laae, og da syntes hun at Byrden blev lettere, den forsvandt, og hun vilde saa igjen vende om og naae ad den korteste Vei hjem, men da knugede det hende igjen: hæng paa! hæng paa! - det lød som Frøernes Qvæk, det lød som en klynkende Fugl, det lød saa grangiveligt "begrav mig! begrav mig!"

Taagen var kold og klam, hendes Haand og Ansigt var koldt og klamt af Rædsel! udenom hende klemte det, indeni hende blev der et uendeligt Rum for Tanker, hun før aldrig havde fornummet.

I een Foraarsnat her i Norden kan Bøgeskoven springe ud, staae i sin unge, lyse Pragt ved Dagens Solskin, i eet eneste Secund kan indeni os hæve og udfolde sig den Sæd af Synd i Tanke, Ord og Gjerning, der i vort første Liv er nedlagt; den løfter og udfolder sig i eet eneste Secund, naar Samvittigheden vaagner; og Vor Herre vækker den, naar vi mindst vente det; da er det Intet at undskylde, Gjerningen staaer og vidner, Tankerne faae Ord og Ordene klinge lydeligt ud over Verden. Vi forfærdes over, hvad vi have baaret i os og ikke qvalt, forfærdes over, hvad vi i Overmod og Tankeløshed have strøet ud. Hjertet har i Gjemme alle Dyder, men ogsaa alle Laster, og de kunne trives selv i den goldeste Grund.

Anne Lisbeth rummede i Tankerne, hvad vi her have sagt i Ord, hun var overvældet deraf, hun sank til Jorden, krøb henad den et Stykke, "Begrav mig! begrav mig!" sagde det, og helst havde hun begravet sig selv, dersom Graven var en evig Forglemmelse af Alt. - Det var Alvorens Vækkelses-Stund med Gru og Angest. Overtroen kom Hedt og Koldt i hendes Blod, saa Meget, hun aldrig gad tale om, kom i Tanke. Lydløs, som Skyens Skygge i det klare Maaneskin, foer forbi hende et Syn, hun havde hørt om det før. Tæt forbi hende jøge fire fnysende Heste, Ilden

skinnede dem ud af Øine og Næsebor, de trak en gloende Karreet, i den sad den onde Herremand, der for meer end et hundred Aar siden havde huseret her i Egnen. Hver Midnat, hed det, foer han ind i sin Gaard og vendte strax igjen, han var ikke hvid som man siger den Døde er, nei, han var sort som et Kul, et udbrændt Kul. Han nikkede til Anne Lisbeth og vinkede: "hæng paa! hæng paa! saa kan Du igjen kjøre i grevelig Vogn og glemme dit Barn!"

Mere iilsom skyndte hun sig afsted og hun naaede Kirkegaarden; men de sorte Kors og de sorte Ravne blandede sig for hendes Øine, Ravnene Skreg som Ravnene i Dag havde skreget, dog nu forstod hun hvad det var, den sagde: "jeg er Ravnemoder! jeg er Ravnemoder!" sagde hver af dem, og Anne Lisbeth vidste, at Navnet ogsaa gjaldt hende, hun vilde maaskee blive forvandlet til saadan en sort Fugl og ideligt maatte skrike, hvad den skreg, fik hun ikke Graven gravet.

Og hun kastede sig ned paa Jorden, og hun gravede med sine Hænder en Grav i den haarde Jord, saa at Blodet sprang hende ud af Fingrene.

"Begrav mig! begrav mig!" lød det ideligt, hun frygtede for Hanegal og den første røde Stribe i Øst, thi kom de før hendes Arbeide var endt, da var hun fortabt. Og Hanen galede og i Øst lyste det - - Graven var kun halv gravet, en isnende Haand gled hen over hendes Hoved og Ansigt ned til Hjertestedet. "Halv Grav kun!" sukkede det og svævede bort, ned paa Havsens Bund, ja, det var Strandvarslet; Anne Lisbeth sank overvældet og betagen til Jorden, hun havde ikke Tanke eller Fornemmelse.

Det var lys Dag, da hun kom til sig selv, to Karle løftede hende i Veiret; hun laae ikke paa Kirkegaarden, men nede paa Strandbredden, og der havde hun gravet foran sig et dybt Hul i Sandet og skaaret sine Fingre tilblods paa et sønderbrudt Glas, hvis skarpe Stilk stak i en blaamalet Træfod. Anne Lisbeth var syge; Samvittigheden havde blandet Overtroens Kort, lagt dem op og faaet ud deraf, at nu havde hun kun en halv Sjæl, den anden Halvdel havde hendes Barn taget med sig ned paa Havsens Bund; aldrig vilde hun kunne flyve op mod Himmeriges Naade, før hun havde igjen den anden halve Deel, der holdtes paa i det dybe Vand; Anne Lisbeth kom til sit Hjem, hun var ikke det Menneske meer, hun før havde

været; hendes Tanker vare spegede som Garnet, der speges, een Traad kun havde hun red, den, at bære Strandvarslet til Kirkegaarden, grave det en Grav og derved vinde sin hele Sjæl tilbage.

Mangen Nat blev hun savnet i sit Hjem og altid fandt man hende da ved Stranden, hvor hun ventede paa Strandvarslet; saaledes hengik et heelt Aar, da forsvandt hun igjen en Nat, men var ikke at finde; hele den følgende Dag gik hen med forgjæves Søgen.

Henimod Aften, da Degnen kom ind i Kirken for at ringe til Solnedgang, saae han foran Altret laae Anne Lisbeth; her havde hun været fra den tidlige Morgenstund, hendes Kræfter vare næsten borte, men hendes Øine lyste, hendes Ansigt havde en rødme Glands; de sidste Solstraaler skinnede ind paa hende, straaledede hen over Alterbordet paa de blanke Spænder af Bibelen, der laae opslaaet, med de Ord af Propheten Joel: "Sønderriver Eders Hjerter og ikke Eders Klæder, vender om til Herren!" - "det var nu saaledes tilfældigt!" sagde man, som saa Meget er tilfældigt!

I Anne Lisbeths Ansigt, som Solen belyste, var der at læse om Fred og Naade. Hun var saa vel! sagde hun. Nu havde hun forvundet Sit! i Nat havde Strandvarslet, hendes eget Barn, været hos hende, det havde sagt: Du gravede kun halv Grav - for mig, men Du har nu Aar og Dag begravet mig heelt i dit Hjerte, og der gjemmer en Moder sit Barn bedst! og saa havde det givet hende igjen hendes tabte halve Sjæl og ledet hende herind i Kirken.

"Nu er jeg i Guds huus!" sagde hun, "og i det er man salig!"

Da Solen var heelt nede, var Anne Lisbeths Sjæl heelt oppe, hvor der er ingen Frygt, naar den her udstridt, og udskridt havde Anne Lisbeth.

* * *